CURRENDA

PISMO URZĘDOWE TARNOWSKIEJ KURII DIECEZJALNEJ

A. D. 1938 Nrus I

PIERWSZY POLSKI SYNOD PLENARNY

ODBYTY W CZĘSTOCHOWIE
ROKU PAŃSKIEGO 1936

POD PRZEWODNICTWEM
FRANCISZKA ŚW. K. RZ. KARD. MARMAGGIEGO
LEGATA APOSTOLSKIEGO
PIUSA XI PAPIEŻA

UCHWAŁY

DEKRET PROMULGACYJNY.

Biskupi Rzeczypospolitej Polskiej na Konferencji odbytej w r. 1928 przy grobie św. Wojciecha w Gnieźnie, mając przed oczami pasterski obowiązek kierowania duchowieństwem i wiernymi, postanowili zgotować Synod Plenarny, któryby w zakresie swych zadań wskazał skuteczne środki na współczesne niedomagania i potrzeby. Wskutek tej uchwały Arcypasterze w kilku sekcjach badali starannie kryzys moralny, obejmujący całokształt życia, ustalając i kodyfikując te zasady, które w odnowionej Rzeczypospolitej miały gruntować wiarę, utwierdzać obyczaje katolickie, usuwać nadużycia i w stosownej mierze ujednolicić kościelne

życie kraju. W tym celu odbywały się częściej posiedzenia, pytano o opinię Kapituły i Fakultety katolickie, wzywano do współpracy kapłanów biegłych w teologii i prawie kanonicznym i zasięgnięto zdania poważnych przedstawicieli laikatu. Po ośmioletniej pracy Biskupi doszli do wniosku, że przygotowanie Synodu Plenarnego uważać można za skończone i że należy przystąpić do jego zwołania. Hołdowniczym pismem Episkopatu został o tym powiadomiony Ojciec święty, który raczył wyznaczyć J. Em. Ks. Kardynała Franciszka Marmaggiego na swego Legata a latere do zwołania Synodu Plenarnego i przewodniczenia jego obradom. W ten sposób dnia 26 i 27 sierpnia roku ubiegłego, pod przewodnictwem wspomnianego Kardynała Legata a latere Jego Świątobliwości, w klasztorze jasnogórskim odbył się szczęśliwie I. Polski Synod Plenarny. Uchwały jego rozpatrzyła następnie św. Kongregacja Soboru, wyrażając dla nich swe uznanie, po czym z radością zatwierdził je Ojciec św. Papież PIUS XI.

W takim stanie rzeczy My trzech obrządków Biskupi Rzeczypospolitej Polskiej, zebrani na nadzwyczajnej Konferencji w Warszawie, po uwzględnieniu uwag i poprawek poczynionych w aktach Synodu Plenarnego przez św. Kongregację Soboru, niniejszym dekretem w myśl kan. 291 promulgujemy i jako promulgowane obwieszczamy uchwały I. Polskiego Synodu Plenarnego w brzmieniu, w jakim są zawarte w wydaniu dołączonym do niniejszego dekretu. Obowiązywać zaś zaczną uchwały Synodu Plenarnego dopiero w sześć miesięcy od tej promulgacji, czyli dnia 16 czerwca 1938 r. Od tej daty powinni ich ściśle przestrzegać i ich przestrzegania pilnować wszyscy, do których się odnoszą.

Gdy o tym na mocy swego urzędu powiadamiamy czcigodne duchowieństwo świeckie i zakonne oraz ukochanych wiernych, zwracamy się z modlitewną prośbą do Najświętszej Marii Panny, pod której królewską opieką Synod się odbył, by nam Swym wstawiennictwem to wyjednała, iżby sumienne wykonanie uchwał synodalnych zapewniło im pełną skuteczność.

W Warszawie z Konferencji Biskupów Rzeczypospolitej Polskiej, dnia 15 grudnia, w oktawę uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, roku Pańskiego 1937.

† *Aleksander Kard. Kakowski* — Arcybiskup Warszawski.

† *Andrzej Szeptycki* — Arcybiskup Lwowski obrz. gr. kat.

† *Bolesław Twardowski* — Arcybiskup Lwowski.

† *Romuald Jałbrzykowski* — Arcybiskup Wileński.

† *Grzegorz Chomyszyn* — Biskup Stanisławowski obrz. gr. kat.

† *Marian Leon Fulman* — Biskup Lubelski.

† *August Kard. Hlond* — Arcybiskup Gnieźnieński i Poznański, Prymas Polski.

† *Józef Teodorowicz* — Arcybiskup Lwowski obrz. orm.

† *Adam Stefan Sapieha* — Arcybiskup Krakowski.

† *Antoni Julian Nowowiejski* — Arcybiskup, Biskup Płocki.

† *Józafat Józef Kocyłowski* — Biskup Przemyski obrz. gr. kat.

† *Henryk Ignacy Przeździecki* — Biskup Siedlecki.

† *Adolf Szelążek* — Biskup Łucki.

† *Stanisław Kostka Łukomski* — Biskup Łomżyński.

† *Karol Radoński* — Biskup Włocławski.

† *Stanisław Adamski* — Biskup Katowicki.

† *Józef Gawlina* — Biskup Polowy.

† *Franciszek Barda* — Biskup Przemyski.

† *Franciszek Sonik* — Wikariusz Kapitulny Kielecki.

† *Teodor Kubina* — Biskup Częstochowski.

† *Stanisław Okoniewski* — Biskup Chełmiński.

† *Włodzimierz Bronisław Jasiński* — Biskup Łódzki.

† *Franciszek Lisowski* — Biskup Tarnowski.

† *Kazimierz Bukraba* — Biskup Piński.

† *Jan Lorek* — Administrator Apostolski Sandomierski.

† *Jakub Medwecki* — Administrator Apostolski Łemków.

Rozdział I.

Zasady ogólne.

Uchwała 1. § 1. Uchwały niniejszego Synodu Plenarnego obowiązują duchowieństwo i wiernych obrządku łacińskiego w Polsce.

§ 2. Duchowieństwo i wiernych innych obrządków obowią-

zują te uchwały, które albo z natury rzeczy dotyczą wszystkich obrządków, albo odnoszą się do wykonywania Konkordatu.

Uchwała 2. Uchwały Synodu Plenarnego, po uznaniu ich przez Stolicę Apostolską, zaczną obowiązywać w sześć miesięcy od dnia ogłoszenia ich przez Konferencję Biskupów Rzeczypospolitej Polskiej.

Uchwała 3. § 1. Istniejące obecnie chwalebne zwyczaje miejscowe zachowują nadal moc obowiązującą w granicach dozwolonych przez Kodeks Prawa Kanonicznego, o ile przez uchwały niniejszego Synodu nie zostały wyraźnie uchylone.

§ 2. Uważa się za zniesione wszystkie przepisy diecezjalne, które są sprzeczne z uchwałami niniejszego Synodu.

§ 3. Wykaz tych przepisów diecezjalnych ogłosi każdy Biskup w swej diecezji.

Uchwała 4. W poszczególnych wypadkach każdy Biskup[1]) rozstrzygać może wątpliwości dotyczące uchwały niniejszego Synodu Plenarnego.

Rozdział II.

O duchowieństwie w ogólności.

Uchwała 5. W trosce o świątobliwe życie kleru Ojcowie Synodu Plenarnego wzywają duchowieństwo, aby, poza środkami wskazanymi przez Kodeks Prawa Kanonicznego, oddawało się czytaniu Pisma świętego oraz książek i czasopism treści ascetycznej i zapisywało się na członków jednego ze stowarzyszeń kapłańskich, jak Unia Apostolska, Stowarzyszenie wytrwałości kapłańskiej, Liga świętości kapłańskiej, Związek księży Adoratorów.

Uchwała 6. Każdy kapłan ma obowiązek uczestniczyć przynajmniej co trzy lata w rekolekcjach według zarządzeń Biskupa. Zaleca się ponadto rekolekcje coroczne oraz miesięczne dni skupienia.

Uchwała 7. § 1. Kapłani są obowiązani, stosownie do zarządzeń swego Biskupa, zamawiać i czytywać urzędowy organ

---

[1] Nazwą „Biskup" w uchwałach niniejszego Synodu Plenarnego oznacza się tego, który zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego stoi na czele diecezji.

diecezjalny oraz uczestniczyć w szczególnych kursach teologicznych. duszpasterskich, katechetycznych i innych podobnych.

§. 2. Synod Plenarny wzywa kapłanów do czytywania dzieł i czasopism z dziedziny nauk kościelnych.

Uchwała 8. § 1. Kapłani świeccy i zakonni, pełniący obowiązki duszpasterskie lub nauczający religii w szkołach, są obowiązani brać udział w konferencjach dekanalnych według kan. 131 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

§ 2. Powyższy przepis dotyczy kapłanów wszystkich obrządków, podlegających temu samemu Biskupowi.

Uchwała 9. Duchowieństwo świeckie, zakonne i wojskowe powinno w duchu jedności Kościoła Chrystusowego utrzymywać z sobą braterskie pożycie i wspierać się wzajemnie współpracą.

Uchwała 10. Zabrania się duchowieństwu: a) wystawnych przyjęć, b) uczęszczania do zakładów rozrywkowych, w których obecność duchownego może wywołać zgorszenie, c) korzystania z kąpieli i plaży wspólnej dla obu płci.

Uchwała 11. § 1. Pod względem ubioru duchowieństwo zachowywać powinno przepisy diecezjalne.

§ 2. Pod rygorem kar kościelnych nie wolno duchowieństwu występować w ubraniu zupełnie świeckim ani we własnej diecezji, ani poza nią, z wyjątkiem wypadków wyraźnie przez Biskupa uznanych.

§ 3. Kapłani odznaczeni godnością przez Stolicę Apostolską oraz członkowie kapituł katedralnych kolegiackich są obowiązani stosować się ściśle pod względem stroju do przepisów, dotyczących ich godności.

§ 4. Wszystkich członków kleru obowiązuje noszenie tonsury.

Uchwała 12. Synod Plenarny podkreśla obowiązek najściślejszego przestrzegania zarządzeń kanonu 133[2]) Kodeksu Prawa Kanonicznego.

[2]) Kan. 133 § 1. Duchowni mają się strzec trzymania u siebie lub nawiedzania kobiet, na które mogłoby paść podejrzenie.

§ 2. Tylko z takimi kobietami wolno im wspólnie mieszkać, co do których naturalny związek pokrewieństwa nie pozwala podejrzewać nic złego, a takimi są: matka, siostra, ciotka i t. p., albo których znana uczciwość obyczajów, połączona ze starszym wiekiem, usuwa wszelkie podejrzenie.

Uchwała 13. Dążyć należy do tego, aby wszyscy kapłani, zajęci w duszpasterstwie lub w szkolnictwie, mieszkali na plebanii lub w innym domu przeznaczonym dla duchowieństwa, oraz prowadzili życie wspólne.

Uchwała 14. Kapłanom nie wolno: a) pod grozą kar kościelnych współdziałać z organizacjami wrogimi Kościołowi, b) utrzymywać zażyłych stosunków z odstępcami od wiary oraz z osobami walczącymi z Wiarą i Kościołem, albo żyjącymi w nielegalnym związku małżeńskim.

Uchwała 15. Synod żąda od duchowieństwa świeckiego i zakonnego ścisłego stosowania się do kan 140 i 142[3]).

Uchwała 16. Zarządzenia dyscyplinarne co do mieszkania i zachowania się duchownych w diecezji mogą Biskupi obostrzyć cenzurami i karami, także w stosunku do duchownych z obcych diecezji.

Uchwała 17. Bez zgody właściwego Biskupa oraz Biskupa miejsca wyborów kapłani świeccy i zakonni nie będą przyjmowali nie tylko mandatów senatorskich i poselskich[4]), lecz nawet urzędów publicznych i nie będą się zgadzali na wybieranie ich do ciał samorządowych.

Uchwała 18. Nie wolno duchowieństwu zarówno świeckiemu jak i zakonnemu bez zgody własnego Ordynariusza: a) wystawiać

---

§ 3. Do miejscowego Ordynariusza należy nie tylko sąd, czy w poszczególnym wypadku trzymanie lub nawiedzanie kobiet nawet takich, na które zazwyczaj podejrzenie nie pada, może być gorszące lub niebezpieczne dla cnoty powściągliwości, lecz przysługuje mu także prawo zakazania duchownym takiego trzymania lub odwiedzania.

§ 4. Upornych uważa się za konkubinariuszów.

[3]) Kan. 140. Duchownym nie wolno bywać na widowiskach, tańcach, zabawach, które im nie przystoją, lub gdzieby ich obecność była zgorszeniem, zwłaszcza w teatrach publicznych.

Kan. 142. Nie wolno duchownym zajmować się handlem i kupiectwem ani osobiście, ani przez inne osoby, bez względu na to, czy dochody mają być obrócone na własną korzyść, czy na korzyść innych.

[4]) Kan. 139, § 4. W miejscowościach, w których istnieje zakaz papieski, nie wolno duchownym bez zezwolenia Stolicy Apostolskiej ubiegać się o mandat senatora lub posła do parlamentu, ani wyboru przyjmować; w innych zaś miejscowościach nie powinni tego czynić bez zezwolenia własnego Ordynariusza, oraz Ordynariusza tego miejsca, w którym wybór ma się dokonać.

i żyrować weksli, b) przyjmować pieniędzy w depozyt, c) zarządzać jakąkolwiek kasą poza funduszami kościelnymi, d) przyjmować udziału w zarządach banków, spółek handlowych itp. instytucyj.

Uchwała 19. § 1. Każdy kapłan świecki jest obowiązany sporządzić testament w formie przepisanej prawem cywilnym i złożyć go w Kurii diecezjalnej, albo przynajmnjej powiadomić ją o spisaniu testamentu.

§ 2. Przy sporządzaniu testamentu kapłani powinni szczególnie pamiętać o celach dobroczynnych i kościelnych, a beneficjaci będą mieli na względzie przepisy kan. 1301 § 1 i 1473[5]).

Uchwała 20. § 1. Celem zapewnienia duchowieństwu pomocy na wypadek choroby, na starość, na czas niezdolności do pracy itp. należy tworzyć domy lub kasy emerytów, sanatoria, zakłady wypoczynkowe i inne tego rodzaju instytucje.

§ 2. Poszczególni Biskupi starać się będą w miarę sił, aby całe duchowieństwo świeckie corocznie wpłacało na te cele umiarkowaną taksę.

Rozdział III.

O duchowieństwie w szczególności.

A. O Papieżu.

Uchwała 21. We wszystkich parafiach odbywać się będzie corocznie z okazji rocznicy koronacji Ojca św. „obchód papieski" zgodnie z przepisami diecezjalnymi.

Uchwała 22. Biskupi dołożą starań, aby encykliki papieskie oraz ważniejsze dokumenty i zarządzenia Stolicy świętej docho-

---

[5]) Kan. 1301. § 1. Kardynał św. Kościoła Rzymskiego, Biskup rezydencjalny oraz wszyscy inni duchowni beneficjanci obowiązani są przez testament lub inny dokument ważny wobec prawa cywilnego postarać się o to, by przepisy kanoniczne, o których mowa w kan. 1292—1300, miały należny skutek również wobec władzy świeckiej.

Kan. 1473. Chociażby beneficjariusz posiadał inne dobra niebeneficjalne, może dowolnie używać dochodów z beneficjum potrzebnych do jego odpowiedniego utrzymania, zbywające zaś dochody obowiązany jest przekazywać ubogim lub instytucjom dobroczynnym, z zachowaniem jednak przepisów kan. 239, § 1, n. 19.

dziły do wiadomości nie tylko duchowieństwa, lecz także i świeckich przez kazania, wykłady i pracę.

Uchwała 23. We wszystkich bez wyjątku kościołach i kaplicach publicznych zbierać się będzie świętopietrze według przepisów, wydanych przez każdego Biskupa dla swej diecezji.

B. O Biskupach.

Uchwała 24. Biskupom swoim okazywać będą zarówno duchowieństwo jak i świeccy należne poszanowanie i posłuszeństwo jako prawowitym następcom Apostołów i ustanowionym przez Ducha Świętego pasterzom Kościoła.

Uchwała 25. Duchowieństwo i wierni powinni zapoznać się należycie z listami pasterskimi i z dotyczącymi ich zarządzeniami swego Biskupa.

Uchwała 26. § 1. Biskupi wszystkich obrządków zbierać się będą corocznie na zwyczajną Konferencję Biskupów. W razie potrzeby odbywać się będą Konferencje nadzwyczajne.

§ 2. Konferencje Biskupów rządzą się własnymi przepisami a do pewnych spraw mogą powoływać komisje, określając ich skład i zakres działania.

§. 3. W wypadkach, w których rozbieżne działanie Biskupów mogłoby się odbić szkodliwie na sprawach kościelnych, zwłaszcza w rzeczach związanych z wykonaniem Konkordatu, Biskupi są obowiązani zwracać się do Konferencji Biskupów po wskazówki i według nich jednolicie postępować, co nie narusza prawa odwołania się do Stolicy Apostolskiej.

C. O Kapitułach katedralnych i kolegiackich.

Uchwała 27. Kapituły katedralne powinny w zakresie swych obowiązków przyświecać duchowieństwu diecezjalnemu przykładem usilnej i zgodnej współpracy ze swym Biskupem.

Uchwała 28. W kościołach katedralnych i kolegiackich odprawiać należy w niedziele i święta Msze św. w godzinach i warunkach dogodnych dla wiernych.

C. O dziekanach.

Uchwała 29. Dziekani sprawują swój urząd według przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego i rozporządzeń Biskupa.

Uchwała 30. Dziekani powinni bezzwłocznie powiadamiać Biskupa o ważniejszych wypadkach w dekanacie.

Uchwała 31. Archiwum dekanalne należy prowadzić oddzielnie od parafialnego.

E. O proboszczach i ich współpracownikach.

Uchwała 32. Duchowieństwo parafialne, przejęte świętością i nadprzyrodzonym charakterem swego urzędu, powinno spełniać swoje obowiązki gorliwie, zaznajamiać się z najlepszymi metodami pracy duszpasterskiej i przystosowywać je do potrzeb miejsca i czasu, kładąc główny nacisk na uświadamianie wiernych w zasadach wiary, na rozwój życia nadprzyrodzonego parafian, na podtrzymywanie i pogłębianie moralności w życiu prywatnym, rodzinnym i społecznym, oraz na ducha apostolskiego.

Uchwała 33. Proboszcz powinien znać swoich parafian, mieć ich imienny wykaz, przyjmować ich, zwłaszcza w godzinach w tym celu ustalonych i dogodnych dla parafian oraz odbywać dokładne nawiedzanie parafii, w czym będą mu na jego zlecenie dopomagać wikariusze.

Uchwała 34. § 1. Duchowieństwo parafialne otoczy szczególną opieką chorych. Nie ograniczając się do nawiedzania chorych przy udzielaniu Sakramentów świętych, powinno ich odwiedzać częściej.

§ 2. Podczas nawiedzania parafian, nawet w okresie tak zwanej kolędy, nie wolno duchowieństwu parafialnemu żądać dla siebie jakichkolwiek ofiar.

Uchwała 35. Synod Plenarny, wymagając od duchowieństwa parafialnego, aby staranną opieką otaczało trzecie zakony, bractwa, sodalicje i inne organizacje pobożne, przestrzega przed wprowadzaniem tych organizacji w nadmiernej ilości, a natomiast kładzie nacisk na ich żywotność i na ścisłe zachowywanie statutów.

Uchwała 36. Każda parafia powinna mieć organizację miłosierdzia chrześcijańskiego, urządzoną według wskazań Biskupa.

Uchwała 37. W każdej parafii powinien istnieć „dom katolicki", jako siedziba Akcji Katolickiej i stowarzyszeń parafialnych.

Uchwała 38. Proboszcz jest obowiązany prowadzić starannie i według przepisów kanonicznych księgi parafialne i rachunko-

wość, pisać kronikę parafialną i opiekować się archiwum parafialnym, które powinno być skatalogowane i przechowywane w bezpiecznym miejscu.

Uchwała 39. § 1. Bez zgody Biskupa nie wolno przyjmować krewnych ani innych osób świeckich na stałe mieszkanie na plebanii albo w innych domach, przeznaczonych dla duchowieństwa.

§ 2. Krewnym i domownikom proboszcza nie wolno pod żadnym pozorem wtrącać się do spraw parafii i kościoła ani prowadzić kas funduszów kościelnych.

Uchwała 40. § 1. Biskupi wydadzą w swoich diecezjach w przeciągu jednego roku zarządzenia, określające wysokość ofiar mszalnych i taks zwanych „iura stolae” zgodnie z postanowieniami kan. 1234.

§ 2. Synody Prowincjonalne w przeciągu dwóch lat określą według kan. 1507 § 1 dla poszczególnej prowincji kościelnej wysokość taks za dobrowolne posługi duszpasterskie oraz wysokość taks przy udzielaniu Sakramentów, zwłaszcza małżeństwa i Sakramentaliów.

§ 3. Konferencja Biskupów wyda dla całego obszaru Rzeczypospolitej zarządzenia w sprawie taks dla proboszczów za wystawienie dokumentów.

§ 4. Ubogim należy świadczyć posługi bez wynagrodzenia.

Uchwała 41. Synod Plenarny potępia i piętnuje jako nadużycie wymaganie świadczeń wyższych od taks ustanowionych. Duchownych dopuszczających się tego nadużycia zmuszą Biskupi według kan. 463[6]) do zwrotu pobranych nadwyżek i karać będą zgodnie z kan. 2222 § 1[7]). W cięższych wypadkach Biskupi zastosują kan. 2147 § 1 lub 2408[8]).

[6]) Kan. 463. § 1. Proboszcz ma prawo do świadczeń, które mu przyznaje albo zwyczaj, albo prawna taksa wyznaczona w myśl przepisów kan. 1507, § 1.

§ 2. Wymagający większych świadczeń obowiązany jest do zwrotu.

[7]) Kan. 2222. § 1. Chociażby przepis prawny nie miał dołączonej sankcji karnej, może prawowity zwierzchnik za jego przestąpienie i to bez uprzedniego zagrożenia kary wymierzyć słuszną karę, jeśli powstało zgorszenie, albo wykroczenie było szczególnie ciężkie.

[8]) Proboszcz nieusuwalny może być usunięty ze swej parafii dla przy-

Uchwała 42. Proboszcz obowiązany jest niezwłocznie powiadamiać dziekana o ważniejszych wypadkach w parafii, zwłaszcza o propagandzie sekciarskiej,

Uchwała 43. § 1. Wikariusz jest obowiązany pomagać proboszczowi w pracy duszpasterskiej i kancelaryjnej według zarządzeń Biskupa i wskazań proboszcza.

§ 2. Wikariusz ma otrzymywać bezpłatnie odpowiednie mieszkanie na plebanii lub wikariacie, w miarę możności z niezbędnym umeblowaniem. Sprawę utrzymania wikariuszów i ich udziału w dochodach parafialnych określą dla swych diecezji poszczególni Biskupi.

§ 3. Proboszcz powinien z ojcowską pieczołowitością pouczać swych wikariuszów, kierować nimi i być dla nich we wszystkim przykładem. Wikariusze zaś powinni proboszczowi, jako swemu bezpośredniemu przełożonemu, okazywać uległość w sprawach odnoszących się do duszpasterstwa i stosować się do ustalonego przezeń porządku w domu i w kościele.

Uchwała 44. Aby praca duszpasterska w większych parafiach była uzgodniona i wydawała obfitsze owoce, proboszcz będzie urządzał specjalne konferencje i zapraszał na nie wszystkich kapłanów pracujących w parafii, zarówno świeckich jak zakonnych.

F. O nauczycielach religii.

Uchwała 45. Kapłani wykładający religię w szkołach niech o tym pamiętają, że młodzież sobie pawierzoną powinni nie tylko nauczyć prawd wiary, lecz przede wszystkim wychowywać w duchu katolickim.

Uchwała 46. Kapłani nauczyciele religii podlegają nadzorowi i opiece dziekana.

---

czyny, która jego pracę duszpasterską nawet bez jego ciężkiej winy czyni szkodliwą, albo przynajmniej nieskuteczną.

Kan. 2408. Ci, którzy podwyższają zwykłe taksy prawne w myśl kan. 1507 zatwierdzone, lub wymagają ponad ich normę, mają być ukarani ciężką grzywną, a na wypadek powrotnego przestępstwa mają być zasuspendowani w urzędzie lub nawet pozbawieni urzędu, zależnie od wielkości winy; prócz tego mają obowiązek zwrócić to, co nieprawnie pobrali.

Uchwała 47. Nauczyciele religii, nie będący wikariuszami, powinni utrzymywać łączność z proboszczem i duchowieństwem parafialnym, pomagać im szczególnie w słuchaniu spowiedzi wiernych i stosować się do porządku nabożeństw parafialnych; duchowieństwo zaś parafialne nie powinno odmawiać wzajemnej pomocy księżom katechetom.

G. O duszpasterzach akademickich.

Uchwała 48. Gdzie istnieją wyższe uczelnie, Biskup zamianuje specjalnych kapelanów, których zadaniem będzie opieka duchowna nad młodzieżą akademicką.

H. O kapelanach szpitalnych i więziennych.

Uchwała 49. § 1. Chorych, przebywających w szpitalach i lecznicach, otoczą umiejętną opieką proboszczowie miejscowi lub wyznaczeni przez Biskupa kapelani.

§ 2. W szpitalach i lecznicach wprowadzić należy stowarzyszenie Apostolstwa chorych.

Uchwała 50. § 1. Większe więzienia powinny mieć osobnych kapelanów przez Biskupa ustanowionych, którzy dołożą wszelkich starań, by przebywających w więzieniu moralnie podnosić i naprowadzać na drogę poprawy.

§ 2. W patronatach więziennych powinni brać czynny udział zarówno kapłani jak i katolicy świeccy.

J. O Zakonnikach.

Uchwała 51. Przepisy Konkordatu oraz ustawy i rozporządzenia państwowe, uzgodnione z Episkopatem, obowiązują także zakonników.

Uchwała 52. W sprawach należących do duszpasterskiej opieki nad wiernymi zakony i ich członkowie powinni się stosować do zarządzeń Biskupa.

Uchwała 53. § 1. We wszystkich diecezjach zakonnicy przed święceniami wyższymi są obowiązani składać egzamin, o którym

jest mowa w kan. 996 §§ 2 i 3[9]), przed komisją wyznaczoną przez Biskupa według kan. 997 §§ 1 i 2[10]).

§ 2. Zakonnicy są obowiązani składać egzamin na spowiedników, przewidziany w kan. 877 § 1[11]).

Rozdział IV.

O katolikach świeckich.

Uchwała 54. § 1. Synod Plenarny wzywa wiernych, aby, nie bacząc na względy ludzkie, odważnie wyznawali wiarę swoją w życiu prywatnym i publicznym, szczególnie wtedy, gdyby milczenie mogło oznaczać zaparcie się wiary, albo wywołać zgorszenie.

§ 2. Wierni powinni stale uzupełniać swą znajomość prawd wiary przez słuchanie słowa Bożego, przez czytanie Pisma świętego w wydaniach przez Kościół zatwierdzonych, książek i pism religijnych, przez uczestniczenie w wykładach o treści religijnej itp.

Uchwała 55. Wierni będą pielęgnowali i rozwijali w sobie nadprzyrodzone życie łaski przez uczestniczenie w Ofierze Mszy świętej, przyjmowanie Sakramentów świętych, przez modlitwę, rachunek sumienia i udział w misjach, rekolekcjach, uroczystościach kościelnych oraz innych pobożnych praktykach.

---

[9]) Kan. 996. § 2. Kandydaci do święceń wyższych muszą się poddać egzaminowi także z innych traktatów świętej teologii.

§ 3. Jest rzeczą Biskupów ustalić, jaką metodą, wobec jakich egzaminatorów i z jakich działów św. teologii mają zdawać egzamin kandydaci do święceń.

[10]) Kan. 997. § 1. Egzamin ten kleryków świeckich i zakonników przyjmuje ten Ordynariusz miejscowy, któremu przysługuje prawo udzielania święceń lub wydania dokumentu dymisorialnego; dla słusznej jednakże przyczyny może egzamin ten zlecić Biskupowi, mającemu udzielić święceń, o ile ten zechce podjąć się tego ciężaru.

§ 2 Biskup, święcący obcego podwładnego, świeckiego czy zakonnego, na podstawie dokumentu dymisorialnego, stwierdzającego, że kandydat był egzaminowany podług § 1 i uznany został za zdatnego, może, chociaż nie jest obowiązany, poprzestać na tym zaświadczeniu, a jeżeli w swym sumieniu uważa, że kandydat nie jest zdatny, nie powinien go święcić.

[11]) Kan. 877, § 1. Ordynariusze miejscowi niech udzielają jurysdykcji, a przełożeni zakonni niech dają jurysdykcję czy pozwolenie na słuchanie spowiedzi tylko tym, których przez egzamin uznano za przygotowanych, chyba że chodzi o kapłana, którego wiedza teologiczna jest im skądinąd znana.

Uchwała 56. § 1. Katolicy powinni wieść życie według przykazań Bożych i kościelnych oraz świecić przykładem cnót chrześcijańskich, zwłaszcza czynnej miłości bliźniego.

§ 2. W ubiorze, zabawach i rozmowach powinni przestrzegać zasad skromności chrześcijańskiej.

Uchwała 57. § 1. We wszystkich dziedzinach zbiorowego działania, jak w sferze kulturalnej, oświatowej, zawodowej i innych, katolicy powinni się łączyć w zrzeszeniach statutowo opartych na nauce Chrystusowej i pielęgnować w nich ducha i zasady katolickie.

§ 2. Ilekroć w zrzeszeniach pod względem wyznaniowym neutralnych istnieje dla wiernych niebezpieczeństwo osłabienia ducha religijnego, katolicy, zgodnie z poleceniem Stolicy Apostolskiej, powinni trzymać się od nich z dala.

§ 3. Nie godzi się należeć, popierać ani współpracować z sektami, z masonerią, z socjalistami ani z innymi organizacjami, zarówno jawnymi jak i tajnymi, które są wrogie Kościołowi i porządkowi społecznemu, albo szerzą zobojętnienie religijne.

§ 4. W szczególniejszy sposób Synod Plenarny wzywa katolików, by się pilnie strzegli komunizmu, stanowiącego najgroźniejszą zarazę współczesnego świata, i by wszelkimi sposobami zwalczali zarówno jego przebiegłą propagandę, jak i zgubne hasła burzenia religii, szerzenia nienawiści, niszczenia wszelkiego ładu społecznego.

Uchwała 58. Katolicy powinni się wystrzegać zażyłych stosunków z odstępcami od wiary i z tymi katolikami, którzy żyją w nielegalnym związku małżeńskim.

Uchwała 59. Synod Plenarny wzywa rodziców i opiekunów, aby pacierz codzienny odmawiali wspólnie z dziećmi.

Uchwała 60. Wierni powinni poczytywać sobie za obowiązek i zaszczyt popieranie i podtrzymywanie przedsięwzięć i dzieł parafialnych.

Uchwała 61. Wzywa się wiernych do przynależenia i do czynnej pracy w katolickich organizacjach dobroczynnych.

Uchwała 62. Obowiązkiem wiernych jest współpracować z duchowieństwem nad zachowaniem wiary i dobrych obyczajów.

W tym celu katolicy:

a) będą szerzyli zasady nauki katolickiej, oraz przeciwdziałali przede wszystkim bezbożnictwu, wolnomyślicielstwu, obojętności religijnej, sekciarstwu, laicyzmowi oraz walce z Kościołem i jego hierarchią;

b) będą bronili przykładem, słowem i pismem etyki chrześcijańskiej, przeciwstawiając się bądź obniżaniu moralności w prywatnym i publicznym życiu, bądź propagandzie etyki sprzecznej z prawem Bożym, oraz zwalczając niemoralność w literaturze, teatrze, kinematografie i radio;

c) będą bronili nierozerwalności małżeństwa, czystości pożycia małżeńskiego i świętości rodziny a przeciwstawiać się zasadom przeciwnym i zgubnym dla rodziny, zwłaszcza błędnym pojęciom o małżeństwie, propagandzie eugeniki zarażonej materializmem, niemoralnemu ograniczaniu potomstwa oraz teoriom lub ustawom broniącym lub dopuszczającym spędzanie płodu;

d) będą popierali według zasad katolickich akcję, zwalczającą nadużywanie alkoholu i narkotyków.

Uchwała 63. Synod Plenarny wzywa katolików, aby, pamiętając o potrzebach materialnych Kościoła, według zarządzeń Biskupa przyczyniali się składkami do kosztów wznoszenia i utrzymywania świątyń, budynków kościelnych i cmentarzy, oraz do wydatków na nabożeństwa i na utrzymanie duchowieństwa i służby kościelnej.

Rozdział V.

O Akcji Katolickiej.

Uchwała 64. Wedle wskazań Stolicy Apostolskiej, Akcja Katolicka zależy pod względem ogólnego ustroju, zasadniczych programów i. sposobu działania od Konferencji Biskupów, a w działalności diecezjalnej od Biskupa.

Uchwała 65. Władze Akcji Katolickiej mają zgodnie z obowiązującymi przepisami budzić ducha apostolskiego, wyznaczać wspólne programy pracy i uzgadniać działalność zrzeszeń do Akcji Katolickiej przyjętych.

Uchwała 66. § 1. Zrzeszenia, należące do Akcji Katolickiej, mają dbać o urabianie w swych członkach ducha religijnego i apostolskiego. Pod względem tego, co postanawiają wspólne programy pracy (uchw. 65) oraz pod względem wspólnych obchodów i występów, powinny się rządzić duchem braterskiej solidarności zarówno w stosunku do władz Akcji Katolickiej, jak i do innych organizacyj katolickich.

§ 2. Pomocnicze organizacje Akcji Katolickiej współpracują z jej władzami według zarządzeń Konferencji Biskupów.

Uchwała 67. Na stanowiska kierownicze w Akcji Katolickiej należy powoływać świeckich odpowiednio przygotowanych, odznaczających się wzorowym życiem i nie zajmujących kierowniczych stanowisk w stronnictwach politycznych.

Uchwała 68. Synod Plenarny wzywa wiernych, aby wstępowali w szeregi organizacyj Akcji Katolickiej, aby w nich wytrwale pogłębiali swą religijność i byli dla innych przykładem życia katolickiego a czerpiąc zapał apostolski i wytrwałość z nadprzyrodzonych źródeł wiary, odważnym i ofiarnym czynem katolickim przyczyniali się do urzeczywistnienia Królestwa Chrystusowego.

Uchwała 69. § 1. Każde zrzeszenie Akcji Katolickiej ma mieć asystenta kościelnego, zamianowanego przez Biskupa. Urząd Asystenta kościelnego należy do obowiązków duszpasterskich. Asystenci kościelni winni przeto zapoznawać się dokładnie z zasadami Akcji Katolickiej, szczególnie zaś z jej ustrojem i programami w Polsce, oraz zgodnie ze statutami pracować energicznie zarówno w parafialnych ośrodkach Akcji Katolickiej jak i w jej zrzeszeniach, uzgadniając ich inicjatywy i działalność, oraz pogłębiając w ich członkach ducha apostolstwa.

§ 2. Nauczyciele religii obowiązani są krzewić ducha apostolskiego w swych uczniach, przygotowując ich do czynnego udziału w zrzeszeniach Akcji Katolickiej.

§ 3. Zakony również obowiązane są w zakresie swoich zadań do współpracy z Akcją Katolicką, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Rozdział VI.

O zasadach moralnych życia publicznego, społecznego i kulturalnego.

Uchwała 70. § 1. Katolicy powinni zapoznawać się z katolickimi zasadami moralnymi życia publicznego i być ich zdecydowanymi rzecznikami w teorii i praktyce.

§ 2. Zarówno duchowieństwo jak i katolicy świeccy lojalnie spełniać będą obowiązki obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z etyką katolicką, okazując należne poszanowanie prawowitym władzom i zachowując ustawy.

§ 3. Przeciwstawiać się należy błędnym doktrynom politycznym, według których wszystkie dziedziny życia powinny być poddane władzy i kontroli państwa, tak iżby mu podlegały nawet sprawy sumienia, władza Kościoła katolickiego oraz wszystkie bez wyjątku prawa tak jednostek jak rodzin i społeczeństwa.

Uchwała 71. Synod Plenarny wzywa katolików, mających udział w rządach Rzeczypospolitej lub należących do Izb Ustawodawczych, aby w spełnianiu swych obowiązków i ustanawianiu praw, kierowali się zasadami katolickimi.

Uchwała 72. Katolicy, spełniając wobec swego narodu służbę solidarności narodowej, krzewienia kultury rodzimej i, w miarę sił, pomnożenia dobrobytu własnego narodu, powinni się pilnie wystrzegać błędów szowinizmu nacjonalnego i zwalczać napór pogańskiego rasizmu.

Uchwała 73. Duchowieństwo i świeccy powinni znać podane w encyklikach społecznych zasady etyczne i prawne, według których co prędzej dokonać należy naprawy stosunków społecznych.

Uchwała 74. Katolicy powinni brać jak najliczniejszy udział w kształtowaniu i naprawie stosunków społecznych według zasad sprawiedliwości i miłości, usuwając nienawiść i walkę klasową oraz ułatwiając wszystkim uzyskanie pracy i możności odpowiedniego bytu. Między innymi dążyć należy do tego, by się w duchu społecznych zasad katolickich układały stosunki pomiędzy pracodawcami i pracownikami, by usunięto bezrobocie i bezdomność i by poprawiono ciężkie warunki wsi, robotników i proletariatu.

Uchwała 75. Katolicy niech się starają zajmować przednie miejsce w życiu kulturalnym, przenikając je duchem wiary.

Rozdział VII.

O pismach i wydawnictwach katolickich.

Uchwała 76. § 1. Z uwagi na doniosłe znaczenie pracy w kształtowaniu zasad życia, Synod Plenarny wzywa:

a) pisarzy i dziennikarzy, aby oddawali swe zdolności na służbę Królestwa Bożego;

b) duchowieństwo i katolików świeckich do popierania i szerzenia dobrych książek, dzienników i pism, wydawanych w duchu katolickim.

§ 2. Poszczególni Biskupi dążyć będą do utworzenia w swych diecezjach funduszu prasowego celem popierania i rozpowszechniania wydawnictw katolickich.

Uchwała 77. § 1. Wierni nie powinni się uchylać od prenumerowania i czytywania katolickiej prasy codziennej i periodycznej, zwłaszcza zaś pism diecezjalnych i wydawanych przez Akcję Katolicką.

§ 2. Wierni niech starannie unikają nabywania książek i pism wrogich Bogu, Wierze i Kościołowi, lub głoszących i szerzących zasady przeciwne etyce katolickiej albo pornografię.

Uchwała 78. Przy każdym kościele parafialnym należy urządzić sprzedaż książek i pism duchem katolickim owianych.

Uchwała 79. Dążyć należy do tego, aby w każdej parafii istniały kościelne, lub inne katolickie biblioteki i czytelnie. Duchowieństwo i wierni otoczą je staranną opieką.

Uchwała 80. Synod Plenarny nakazuje większą ostrożność i ścisłość przy udzielaniu pozwolenia na drukowanie książek, broszur i innych wydawnictw. Na cenzorów zaś nakłada obowiązek odmawiania „nihil obstat” nie tylko książkom i pismom o treści w czymkolwiek niezgodnej z nauką Kościoła, lecz i tym publikacjom, które mogą skądinąd wywołać zgorszenie, budzić niepokój, lub podawać sprawę katolicką w pogardę.

Rozdział VIII.

O misjach i jedności Kościoła.

Uchwała 81. Synod Plenarny nakazuje, aby we wszystkich diecezjach szerzono prawdziwe zrozumienie istoty i celów Akcji

unijnej i aby zarówno duchowieństwo jak i wierni modlitwą i czynem popierali sprawę zjednoczenia Kościołów.

Uchwała 82. Duchowieństwo i wierni dołożą starań, aby na łono Kościoła Chrystusowego sprowadzać pogan, sekciarzy, odstępców od wiary, żydów i bezwyznaniowców.

Uchwała 83. § 1. Kapłani popierać będą prace misyjne i zachęcać wiernych do modlitwy za misje, oraz do ofiar na rzecz szerzenia wiary w krajach pogańskich; szczególnie zaś polecać będą trosce wiernych misje powierzone duchowieństwu polskiemu.

§ 2. We wszystkich parafiach powinny istnieć i rozwijać się Papieskie Dzieła misyjne.

Rozdział IX.

O Sakramentach świętych.

Uchwała 84. § 1. Chrztu powinno się udzielać dzieciom jak najrychlej w kościele własnego obrządku.

§ 2. Kapłan, który w przypadkach przewidzianych w kan. 98 § 1.[12]) chrzci wyjątkowo dziecię innego obrządku, powinien niezwłocznie zawiadomić o tym chrzcie właściwego proboszcza, który ma wyłączne prawo zapisania chrztu w księdze ochrzczonych.

§ 3. Kapłanowi obrządku wschodniego, udzielającemu chrztu dziecięciu obrządku łacińskiego, nie wolno temu dziecięciu udzielać sakramentu Bierzmowania[13]).

Uchwała 85. Znosi się zwyczaj udzielania chrztu uroczystego poza kościołem.

Uchwała 86. Duszpasterze są obowiązani odprawiać Mszę św. i inne nabożeństwa o godzinach stałych i dogodnych dla wiernych.

---

[12]) Kan. 98. § 1. Spośród istniejących obrządków katolickich człowiek należy do tego obrządku, według którego został ochrzczony, chyba że chrztu udzielił kapłan innego obrządku podstępnie, albo z konieczności dla braku kapłana właściwego obrządku, który nie mógł być obecny, albo na podstawie dyspensy apostolskiej, na mocy której udzielono zezwolenia, by ktoś został ochrzczony w pewnym obrządku bez wpisania go jednak do tegó obrządku.

[13]) Kan 782. § 5. Kapłanom obrządku wschodniego, którzy mają władzę czy przywilej udzielania bierzmowania łącznie ze chrztem dzieciom swojego obrządku, nie wolno bierzmować dzieci obrządku łacińskiego.

Uchwała 87. Wystawienie Najświętszego Sakramentu w czasie Mszy św. jest dozwolone tylko w przypadkach określonych przez Kodeks Prawa Kanonicznego i przepisy liturgiczne. Znosi się przeciwne zwyczaje.

Uchwała 88. Mszę św. poza kościołem lub kaplicą wolno odprawiać jedynie za pozwoleniem Biskupa i zgodnie z przepisami kościelnymi.

Uchwała 89. § 1. W razie koniecznej potrzeby kapłani obrządku wschodniego mogą odprawiać Mszę św. w kościołach i kaplicach obrządku łacińskiego na ich ołtarzach, kapłani zaś obrządku łacińskiego na podstawie specjalnego indultu apostolskiego[14]) w kościołach i kaplicach obrządku wschodniego na antymensach.

§ 2. Przy odprawianiu Mszy św. wolno kapłanom w obrębie Rzeczypospolitej Polskiej używać szat liturgicznych tego obrządku, do którego należy kościół lub oratorium, w którym celebrują.

Uchwała 90. § 1. Dzieci należy dopuszczać do pierwszej Komunii św., gdy odpowiednio do swego rozwoju umysłowego poznały podstawowe prawdy Wiary, czyli zasadniczo około siódmego roku życia.

---

[14]) Kongr. św. Oficjum za aprobatą Klemensa VIII z r. 1602: „Kapłani ruscy nieschizmatycy mogą w wypadku koniecznej potrzeby, a nawet z samej pobożności, używać w kościołach katolickich obrządku łacińskiego ołtarzy, kielichów, szat świętych i odprawiać Mszę św., byleby celebrowali w obrządku rusińskim. I odwrotnie kapłani obrządku łacińskiego mogą w kościołach rusińskich nieschizmatyckich używać ołtarzy, kielichów, szat świętych i odprawiać Mszę św. ale w obrządku łacińskim. Tego przestrzegać należy, o ile nie będzie zgorszenia i za pozwoleniem przełożonych i rządców kościołów". — Bened. XIV. Konst. Imposito nobis z dnia 29 marca 1751 r., § 7.

Dekret św. Kongr. Rozkrz. Wiary 6 października 1863 r. B: a) „Kapłani obydwóch obrządków nie obciążeni cenzurami, mogą nawzajem na mocy apostolskiego indultu w swoich kościołach odprawiać Mszę św. na ołtarzach bądź konsekrowanych, bądź portatylach, czy też na antymensach, będących w użyciu w kościele greckim, każdy jednakże w swoim obrządku i w swoim języku liturgicznym, oraz za pozwoleniem rządcy kościoła. b) Tak samo kapłani obydwóch obrządków mogą odprawiać Ofiarę Mszy św. w oratoriach prywatnych kanonicznie erygowanych lub kaplicach znajdujących się za zgodą Biskupów po wsiach czy na cmentarzach, lecz zawsze za uprzednim pozwoleniem proboszcza, w którego parafii kaplica się znajduje". (Collect. S. C. Prop. Fide 1907, vol. II. p. 686, n. 1243).

§ 2. Biskupi ustalą dla swych diecezji sposób odbywania pierwszej Komunii świętej prywatnej i uroczystej.

§ 3. Dzieci mają być przygotowane do pierwszej spowiedzi i Komunii św. przez duchowieństwo parafialne lub przez nauczycieli religii w myśl przepisów kan. 854 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Uchwała 91. § 1. Synod Plenarny zachęca wiernych szczególnie zaś młodzież, aby przystępowali do Komunii świętej często, nawet codziennie.

§ 2. Kapłani, przede wszystkim zaś duszpasterze, pouczać będą wiernych o nadzwyczajnych korzyściach częstej Komunii św.

Uchwała 92. Proboszczowie, wikariusze i rządcy kościołów powinni zasiadać w konfesjonałach codziennie rano w godzinach ustalonych i dogodnych dla wiernych, a także w godzinach wieczornych w soboty, w przeddzień świąt i przed pierwszym piątkiem miesiąca.

Uchwała 93. Zarówno kapłani jak świeccy, a zwłaszcza krewni, powinni dbać o to, aby osoby zagrożone śmiercią z powodu choroby, starości, lub ciężkiej operacji chirurgicznej, zostały zaopatrzone Sakramentami świętymi, dopóki są zupełnie przytomne.

Uchwała 94. Synod Plenarny gani i potępia małżeństwa, które katolicy ośmielają się zawierać z pogwałceniem przepisów Kościoła, jako też rozwiązywanie małżeństw katolickich przez sądy świeckie i sądy innych wyznań.

Uchwała 95. Kapłani wojskowi, posiadający jurysdykcję proboszczowską, ważnie błogosławią małżeństwa, w których przynajmniej jedna strona podlega ich jurysdykcji.

Uchwała 96. § 1. Osoby mające zawrzeć małżeństwo poddać należy egzaminowi przedślubnemu stosownie do przepisów diecezjalnych, i pouczać je o istocie i obowiązkach małżeńskich.

§ 2. Należy czuwać nad tym, aby narzeczeni przed zawarciem małżeństwa spowiadali się według przepisów lub zwyczajów miejscowych.

Uchwała 97. Osoby obecne na ceremoniach ślubnych powinny zachowywać się skromnie i z uszanowaniem należnym sakramentowi i miejscu świętemu.

Rozdział X.

O Sakramentaliach.

Uchwała 98. Duchowieństwo powinno pouczyć wiernych o znaczeniu i skuteczności Sakramentaliów i zachęcać ich, aby z nich korzystali zgodnie z nauką Kościoła.

Uchwała 99. § 1. Należy zachowywać uświęcone starym zwyczajem błogosławieństwa liturgiczne, związane z pewnymi świętami i okresami roku kościelnego.

§ 2. Uroczyste święcenia poza kościołem, niezastrzeżone Biskupowi, należą wyłącznie do duchowieństwa parafialnego.

§ 3. Sztandary, nie mające emblematów religijnych, święcić wolno jedynie za zgodą Biskupa.

Uchwała 100. § 1. Nie wolno poświęcać gmachów, instytucyj itp., jeżeli do spełnienia tego aktu zaproszeni zostali także duchowni akatolicy. W przypadkach wątpliwych należy się zwrócić do Biskupa.

§ 2. Nie wolno poświęcać pomników i tablic nie mających charakteru religijnego.

Uchwała 101. Należy upominać wiernych, aby obrazy święte, różańce i inne przedmioty kultu katolickiego kupowali tylko u katolików.

Rozdział XI.

O miejscach świętych.

Uchwała 102. § 1. Kościoły i inne miejsca czci Bożej poświęcone wierni powinni uszanować czcią religijną.

§ 2. Osoby nieprzyzwoicie ubrane nie mają wstępu do kościoła, ani na nabożeństwo poza kościołem.

Uchwała 103. § 1. Prezbiterium jest zarezerwowane dla duchowieństwa.

§ 2. W czasie nabożeństwa mężczyźni nie mogą przebywać z głową nakrytą, z wyjątkiem wojskowych, pełniących służbę w rynsztunku.

Uchwała 104. Przy wejściu do kościołów należy umieścić tablicę, na której między innymi podany będzie porządek nabo-

żeństw zarówno na niedziele i święta jak i na dni powszednie, oraz godziny słuchania spowiedzi.

Uchwała 105. Kościoły, w których przechowuje się Przenajświętszy Sakrament, powinny być codziennie przynajmniej przez kilka godzin otwarte dla wiernych.

Uchwała 106. Synod Plenarny podkreśla zakaz udziału w aktach religijnych innowierców.

Uchwała 107. § 1. Służbę kościelną czyli organistę, psałterzystę, zakrystiana i grabarza przyjmuje i zwalnia proboszcz lub rządca kościoła zgodnie z przepisami diecezjalnymi.

§ 2. Proboszcz lub rządca kościoła może przyjmować na stanowisko organisty tylko te osoby, które komisja diecezjalna uznała za odpowiednio przygotowane w myśl przepisów diecezjalnych.

§ 3. Umowy z osobami, należącymi do służby kościelnej, należy zawsze zawierać na piśmie.

§ 4. Osobom tym należy wypłacać odpowiednie wynagrodzenie według kan. 1524 Kodeksu Prawa Kanonicznego, z funduszu kościelnego, co miesiąc i za pokwitowaniem.

Uchwała 108. § 1. Cmentarze katolickie należy urządzać i utrzymywać według prawa kanonicznego i prawa państwowego uzgodnionego z Kościołem.

§ 2. Cmentarzem katolickim zarządza proboszcz.

Uchwała 109. Do orszaku pogrzebowego nie wolno dopuszczać oficjalnych przedstawicieli stowarzyszeń potępionych przez Kościół, ani sztandarów lub emblematów tych stowarzyszeń.

Rozdział XII.

O czci Boga i Świętych.

Uchwała 110. Z ambony i w szkołach pouczać należy wiernych o znaczeniu liturgii, świąt i obrzędów roku kościelnego.

Uchwała 111. § 1. W każdej parafii kwitnąć powinna cześć dla Trójcy Przenajświętszej i Przenajświętszego Sakramentu, oraz nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusowego. W tym celu należy popierać Komunię świętą wynagradzającą, nabożeństwo czerwcowe i nabożeństwo odprawiane w pierwszy piątek każdego

miesiąca, godzinę świętą oraz poświęcanie rodzin Najświętszemu Sercu Jezusowemu.

§ 2. Zaleca się gorąco wiernym odprawianie Drogi Krzyżowej.

Uchwała 112. Synod Plenarny usilnie zaleca wiernym zwyczaj pozdrowienia chrześcijańskiego: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus — Na wieki wieków. Amen".

Uchwała 113. § 1. Należy szerzyć cześć Najświętszej Panny Marii, która to cześć powinna zajmować szczególne miejsce w prywatnym i publicznym życiu katolickim.

§ 2. Synod Plenarny zaleca między innymi odmawianie Różańca świętego także w gronie rodzin i modlitwy „Anioł Pański" oraz uczestniczenie w nabożeństwie majowym.

§ 3. Miesiąc marzec poświęcać należy czci św. Józefa w myśl zarządzeń Stolicy Apostolskiej.

Uchwała 114. § 1. W całym życiu Rzeczypospolitej powinna się skuteczniej zaznaczać cześć dla naszych Patronów niebieskich, Świętych i Błogosławionych.

§ 2. Wytrwale prowadzić należy dawne i nowe procesy beatyfikacyjne i kanonizacyjne.

Uchwała 115. Należy baczyć, aby przy urządzaniu i odbywaniu pobożnych pielgrzymek nie wkradały się nadużycia i niewłaściwości, oraz aby pielgrzymki nie zatracały charakteru religijnego.

Uchwała 116. Należy dołożyć starań, aby obok chorału i polifonii rozbrzmiewał w kościołach i na procesjach śpiew w języku ojczystym, dostosowany do przepisów liturgicznych.

Uchwała 117. § 1. Synod Plenarny zarządza, aby polski tekst Lekcyj i Ewangelii był jednolity dla całej Polski w brzmieniu przyjętym przez Konferencję Biskupów.

§ 2. Konferencja Biskupów ustali także teksty i melodie pieśni kościelnych i głównych modlitw.

Rozdział XIII.

O posłannictwie nauczycielskim Kościoła.

A. O nauczaniu i wychowaniu religijnym.

Uchwała 118. Synod Plenarny za nieodzowną konieczność

uważa gruntowną naukę religii dla młodzieży oraz szersze i głębsze dokształcanie starszych w katechiźmie.

Uchwała 119. § 1. Synod Plenarny przypomina rodzicom, że pierwszą szkołą religii dla dziecka jest rodzina. Dlatego wymaga od rodziców, aby w duszach dzieci od najmłodszych lat budzili wiarę w Boga, uczyli je pacierza i podstawowych prawd chrześcijańskich, oraz dawali dzieciom przykład życia chrześcijańskiego.

§ 2. W miarę zaś, jak młodzież wzrasta, rodzice powinni ustawicznie uzupełniać jej katolickie wykształcenie i wychowanie, dbając pilnie o to, aby młodzież zdobywała gruntowną znajomość prawd wiary, zaprawiała się we właściwych praktykach religijnych i kierowała się w życiu zasadami katolickimi, uszlachetniając swój charakter prawdziwą cnotą chrześcijańską.

Uchwała 120. § 1. Nauki religii, wykładanej w szkołach po myśli art. XIII. Konkordatu, udzielać się powinno w sposób przystępny dla uczniów oraz przy zastosowaniu takiej metody, iżby uczniowie, poznawszy prawdę objawioną, przejęli się zupełnie jej duchem i zapłonęli ukochaniem Wiary i Kościoła.

§ 2. Nauki religii udzielać należy zgodnie z programami zatwierdzonyni przez Konferencję Biskupów i z podręczników przez nią zaaprobowanych.

§ 3. Z nauką Wiary łączą się w szkole ustalone praktyki religijne.

§ 4. Stowarzyszenia religijne młodzieży szkolnej pozostają pod kierownictwem właściwego proboszcza lub kapłana nauczającego religii.

§ 5. Nauczyciele, zarówno duchowni jak i świeccy, aby mogli wykładać religię, muszą uzyskać misję kanoniczną, której im Biskup udzieli dla oznaczonej szkoły: proboszcz zaś i jego wikariusze mają dla szkół powszechnych w swej parafii misję kanoniczną na mocy swego urzędu duszpasterskiego.

§. 6. Kierownictwo i nadzór nad nauką religii w szkołach należy do Biskupa, który je sprawuje sam, albo przez wyznaczonych przez siebie wizytatorów.

Uchwała 121. Dla podnoszenia poziomu nauki religii w szkołach starać się mają Biskupi, aby oprócz katedr pedagogii i katechetyki na wydziałach teologicznych i w seminariach diecezjal-

nych urządzano osobne kursy, w których powinni brać udział nauczyciele religii, zarówno duchowni jak świeccy.

Uchwała 122. Na mocy prawa przyrodzonego i uroczystych orzeczeń papieskich, a zwłaszcza na mocy encykliki o chrześcijańskim wychowaniu młodzieży, rodzice katoliccy powinni się domagać, aby ich dzieci kształciły się w katolickich szkołach wyznaniowych. Zanim szkoły wyznaniowe utworzone zostaną, Synod Plenarny nalega, aby wierni z prawa i obowiązku domagali się, by nauczanie w obecnym ustroju szkolnym odpowiadało w całości zasadom nauki katolickiej i aby młodzieży nie narażano na szkody religijne i moralne przez niestosowną koedukację, przez łączenie młodzieży katolickiej z żydowską i przez powierzanie wychowania młodzieży katolickiej nauczycielom innowiercom.

B. O głoszeniu słowa Bożego.

Uchwała 123. Synod Plenarny zaleca duchowieństwu, aby w kazaniach starannie przygotowanych, treściwych i na Piśmie św. oraz nauce Kościoła opartych, podawało wiernym całokształt prawdy objawionej, z uwzględnieniem współczesnych warunków, oraz z przystosowaniem treści do poziomu umysłowego i duchowych potrzeb słuchaczy.

Uchwała 124. § 1. Duszpasterze świeccy i zakonni mają ścisły obowiązek wygłaszania kazań katechizmowych w ten sposób, aby całość nauki chrześcijańskiej wyłożona została najdalej w przeciągu pięciu lat.

§ 2. W tym celu głosić będą: a) w niedziele kazania na tematy katechizmowe, z wyjątkiem tych niedziel, na które Biskup wyznaczy inny temat; b) w święta kazania na temat uroczystości.

Uchwała 125. Oprócz kazania w czasie sumy, należy w niedziele i obowiązujące święta głosić nauki trwające około 10 minut także przy innych Mszach świętych, na które wierni licznie uczęszczają.

Uchwała 126. Kazania podczas Mszy św należy głosić przed Credo, zaraz po Ewangelii. Znosi się przeciwny zwyczaj.

Uchwała 127. Tematy kazań wygłoszonych należy zapisywać w specjalnej księdze, wchodzącej w skład archiwum parafialnego·

Uchwała 128. Starać się należy, aby w każdej diecezji były domy dla rekolekcyj zamkniętych.

C. O Katolickim Uniwersytecie w Lublinie.

Uchwała 129. § 1. Biskupi z całej Polski otaczać będą troskliwą opieką i popierać Katolicki Uniwersytet w Lublinie jako doniosłą placówkę myśli i kultury katolickiej w Rzeczypospolitej.

§ 2. W tym celu wszystkie diecezje składać będą na rzecz Uniwersytetu ofiary pieniężne w wysokości ustanowionej przez Konferencję Biskupów.

§ 3. W dniu przez Konferencję Biskupów wyznaczonym odbywać się będzie we wszystkich kościołach składka na rzecz tego Uniwersytetu.

§ 4. Synod wzywa wszystkich, zarówno duchownych jak i świeckich, do wspierania Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przez ofiary i zapisy, oraz przez moralne i materialne popieranie „Dnia Uniwersyteckiego".

D. O wydziałach teologicznych i Seminariach duchownych.

Uchwała 130. Wydziały teologiczne na Uniwersytetach państwowych podlegają nadzorowi właściwego Biskupa w myśl Konstytucji „Deus Scientiarum Dominus" i powinny być wybitnymi ośrodkami nauki kościelnej i kultury katolickiej.

Uchwała 131. Dla popierania rozwoju nauk teologicznych w Polsce Biskupi będą:

a) ułatwiać wyższe studia teologiczne alumnom wyróżniającym się cnotą, zdolnościami i pilnością;

b) dążyć do zbierania funduszu, celem popierania wydawnictw czasopism i dzieł z zakresu teologii oraz nauk pokrewnych.

Uchwała 132. Przełożeni i profesorowie seminariów diecezjalnych mają dokładać wszelkich starań, aby alumni wzrastali w życiu nadprzyrodzonym, zdobywali głęboką wiedzę, zgłębiali potrzeby religijne swego czasu i nowoczesne metody pracy duszpasterskiej.

Uchwała 133. § 1. Studia kościelne należy ustawicznie podnosić i doskonalić, aby coraz lepiej odpowiadały potrzebom czasu.

§ 2. Wykłady powinno się powierzać profesorom, posiadającym wymagany stopień naukowy i odpowiednie przygotowanie do wykładania powierzonych sobie przedmiotów, aby umieli rozbudzać i rozwijać w alumnach wybitne i stałe zamiłowanie nauk kościelnych.

§ 3. W wykładach należy uwzględniać zagadnienia, w których wschodni teologowie prawosławni różnią się od katolickich.

§ 4. Alumnom powinno się podawać argumenty i sposoby zwalczania sekciarstwa i bezbożnictwa.

Uchwała 134. Duchowieństwo powinno się bardzo troskliwie opiekować stanem i rozwojem własnego seminarium, udzielając mu wedle możności wsparcia, czyniąc na jego rzecz ofiary i zapisy oraz polecając je ofiarności wiernych.

Uchwała 135. Proboszczowie i nauczyciele religii mają ścisły obowiązek sumienia podawać Biskupowi prawdziwe i ścisłe wiadomości o kandydatach do stanu duchownego, i to nie tylko na jego zapytanie, lecz i z własnego popędu.

Rozdział XIV.

O majątkowych sprawach kościelnych.

Uchwała 136. Majątkiem kościelnych osób prawnych zarządzać należy zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i diecezjalnego.

Uchwała 137. Biskup może nadać kościelną osobowość prawną między innymi:

a) szpitalom kościelnym zarówno zakonnym jak i niezakonnym, sierocińcom, zakładom dobroczynnym, ochronkom, instytutowi nazwanemu „Caritas“ i jego oddziałom, oraz stowarzyszeniom, których zadaniem jest popieranie wiary, pełnienie chrześcijańskiego miłosierdzia co do duszy i co do ciała, lub służyć innym celom religijnym i dobroczynnym;

b) Naczelnemu Instytutowi Akcji Katolickiej, Diecezjalnym Instytutom Akcji Katolickiej i stowarzyszeniom Akcji Katolickiej.

Uchwała 138. § 1. Obowiązek wznoszenia, utrzymywania i naprawy kościołów oraz innych budynków parafialnych spoczywa, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, konkordatowego i diecezjalnego, na patronach, parafianach i innych, którzy z publi-

cznego czy prywatnego tytułu prawnego są obowiązani do pokrywania tych wydatków w całości lub w części.

§ 2. Na ten cel jest poza tym przeznaczony przez Konkordat osobny kościelny fundusz budowlany.

Uchwała 139. Beneficjat powinien wykonywać na swój koszt mniejsze naprawy w majątku i domu beneficjalnym. Jeżeli w tym względzie był niedbały lub w inny sposób zawinił, obowiązany jest pokryć także szkody, które stąd wynikły.

Uchwała 140. Biskupi zarządzą, aby przynajmniej raz na rok odbywała się rewizja wszystkich funduszów i kas kościelnych.

Uchwała 141. § 1. Jedynie za zgodą Biskupa proboszczowie i inni beneficjaci mogą wydzierżawiać w całości, lub w części plebanię i inne zabudowania kościelne i beneficjalne.

§ 2. Potrzebna jest zgoda Biskupa na oddawanie w dzierżawę ogrodów i ziem kościelnych lub beneficjalnych na przeciąg czasu dłuższy niż jeden rok, lub gdy się je zamierza wydzierżawić akatolikom.

Uchwała 142. § 1. Bez pozwolenia Biskupa nie wolno przedsiębrać jakiejkolwiek budowy, przemiany lub odnowienia kościoła czy kaplicy, ani też większych zmian w plebanii i innych budynkach kościelnych, czy beneficjalnych.

§ 2. Przy przeprowadzaniu tych robót należy ściśle przestrzegać obowiązujących przepisów prawa kanonicznego, konkordatowego i państwowego.

Uchwała 143. Odnawianie, przerabianie i usuwanie przedmiotów, należących do wewnętrznego urządzenia kościoła lub kaplicy, a mających wartość historyczną, lub artystyczną, jak ołtarze i obrazy zabytkowe, figury, pomniki, ambony itp., uzależnia się od pozwolenia Biskupa, który poweźmie swą decyzję zgodnie ze zdaniem Komisji, przewidzianej w art. XIV Konkordatu.[15]).

Uchwała 144. § 1. Żadnym kwestarzom, ani świeckim ani duchownym ani zakonnym, zamierzającym zbierać składki na cele

---

[15]) Art. XIV. Konkordatu: „W każdej diecezji utworzona będzie komisja, mianowana przez Biskupa w porozumieniu z właściwym Ministrem, dla ochrony w kościołach i lokalach kościelnych starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną".

kościelne lub dobroczynne, nie należy pod żadnym pozorem ani pozwalać na kwestowanie, ani dawać ofiar, jeżeli nie udowodnią swego prawa do kwestowania w myśl kan. 621, 622 i 1503[16]) i jeżeli poza tym nie wykażą swej tożsamości dokumentem zaopatrzonym w fotografię.

§ 2. O kwestarzach, nie odpowiadających warunkom wymienionym w § 1, należy natychmiast powiadomić Biskupa.

Uchwała 145. § 1. Synod Plenarny wzywa Biskupów, aby w archiwach i muzeach diecezjalnych przechowywali książki, dokumenty oraz inne przedmioty zabytkowe, które pozostawione po parafiach łatwo mogłyby być narażone na uszkodzenie lub zniszczenie.

§ 2. Archiwa, biblioteki i muzea należy otoczyć staranną opieką, a ważniejsze uprzystępnić uczonym.

Uchwała 146. Przepisy uchwał 143 i 145 § 2. odnoszą się również do kościołów i zabytków będących własnością zakonów

Rozdział XV.

O sądownictwie kościelnym.

Uchwała 147. Na sędziów i innych urzędników w sądach duchownych powoływać należy kapłanów biegłych w prawie i wyrobionych w praktyce sądowej.

---

[16]) Kan. 621, § 1. Zakonnicy, którzy z założenia swego nazywają się żebrzącymi i są nimi, mogą zbierać jałmużny w diecezji, w której znajduje się ich dom, na mocy samego pozwolenia swych przełożonych; poza diecezją zaś muszą mieć ponadto piśmienne pozwolenie Ordynariusza tego miejsca, w którym pragną kwestować.

§ 2. Gdyby dom zakonny z jałmużny zbieranej w diecezji, w której się znajduje, w żaden sposób wyżyć nie mógł, niech Ordynariusze zwłaszcza sąsiednich diecezji nie odmawiają i nie odwołują pozwolenia na kwestę chyba z ważnych i naglących powodów.

Kan. 622, § 1. Wszystkim innym zakonnikom zgromadzeń istniejących na prawie papieskim, bez szczególnego przywileju Stolicy Apostolskiej, nie wolno kwestować, a gdyby taki przywilej otrzymali, potrzebne będzie ponadto piśmienne pozwolenie miejscowego Ordynariusza, chyba że sam przywilej co innego postanawia.

§ 2. Zakonnicy zgromadzeń istniejących na prawie diecezjalnym nie mogą zbierać jałmużny bez piśmiennego pozwolenia Ordynariusza diecezji,

Uchwała 148. § 1. Biskup może udzielać adwokatom aprobaty do występowania w sądzie duchownym jedynie na określony przeciąg czasu.

§ 2. Adwokatowi, upoważnionemu do prowadzenia spraw w sądzie kościelnym, nie wolno spełniać tego obowiązku w sądach akatolickich.

§ 3. Na zlecenie sędziego powinni adwokaci prowadzić bezpłatnie sprawy osób ubogich.

Uchwała 149. § 1. Tłumaczenie aktów sądowych, odsyłanych do Trybunałów Stolicy Apostolskiej, powinno być dokonane przez ten sąd, w którym akta zostały sporządzone.

§ 2. Sprawy o domniemanej śmierci małżonka powinny być rozpatrywane i rozstrzygane przez ten sąd lub Kurię diecezjalną, do której należy badanie stanu wolnego osób, zamierzających wstąpić w nowe związki małżeńskie.

Uchwała 150. § 1. Biskupi powinni czuwać nad tym, aby w ich sądach sprawy były rozpatrywane w terminach postanowionych przez prawo, bez odkładania i przewlekania.

§ 2. Trybunały kościelne powinny służyć sobie wzajemną pomocą i sporządzać bez zwłoki akta żądane przez inne Kurie.

---

w której znajduje się ich dom, oraz Ordynariusza tego miejsca, w którym zamierzają kwestować.

§ 3 Zakonnikom, o których mowa w §§ 1 i 2 tego kanonu, właściwi Ordynariusze nie powinni udzielać pozwolenia na zbieranie jałmużny, zwłaszcza tam, gdzie istnieją domy zakonników, tak z nazwy, jak i z istoty swej żebrzących, chyba że jest wiadomy rzeczywisty niedostatek domu zakonnego, czy też pobożnego dzieła, a w inny sposób tej biedzie żadną miarą zaradzić nie można. Gdyby zaś temu niedostatkowi zaradzić się dało przez zbieranie jałmużny w okręgu lub diecezji, w której mieszkają, wówczas Ordynariusze nie będą udzielali szerszego pozwolenia.

§ 4. Bez autentycznego i świeżo wydanego reskryptu Św. Kongregacji dla Kościoła Wschodniego, niech Ordynariusze łacińscy nie pozwalają nikomu ze wschodnich, bez względu na stopień ich święceń czy godności, na zbieranie pieniędzy na swym terytorium i niech też nie wysyłają swego podwładnego w tym celu do wschodnich diecezji.

Kan. 1503. Przy zachowaniu przepisów kan. 621—624 zabrania się osobom prywatnym, tak duchownym jak i świeckim, zbierać ofiary na jakiekolwiek pobożne czy kościelne instytucje lub cele bez piśmiennego pozwolenia Stolicy Apostolskiej albo Ordynariusza własnego, oraz Ordynariusza miejscowego.

Uchwała 151. W przeciągu roku od ogłoszenia uchwał niniejszego Synodu plenarnego wszystkie prowincje kościelne zgodnie z kan. 1909 § 1[17]) uchwalą wymiar taks, które strony uiszczać mają z tytułu kosztów sądowych i honorarium adwokackiego. Taksy te powinny być umiarkowane, zwłaszcza gdy chodzi o sprawy małżeńskie.

Redukcja ciężarów fundacyjnych.

Na mocy upoważnienia, otrzymanego od Stolicy Apostolskiej reskryptem św. Kongregacji Soboru za pośrednictwem św. Kongregacji Konsystorialnej z dnia 23 X. 1933. L. 805 przedłużamy na najbliższe pięciolecie ważność tych wszystkich dekretów redukcyjnych, któreśmy w związku z waloryzacją papierów wartościowych, czy też na osobne wniesione do Nas prośby wydali, o ile warunki fundacyjne nie uległy znaczniejszej zmianie na lepsze: w tym bowiem wypadku należałoby Nas zawiadomić, celem wydania ponownego zarządzenia.

† Franciszek, Bp

[17]) Kan. 1909, § 1. Do Synodu prowincjonalnego lub Konferencji Biskupów należy ustalenie wymiaru taks i zasad określających, co strony płacić powinny tytułem kosztów sądowych, jakie honorarium należy wypłacać adwokatom i pełnomocnikom za ich czynności, jakie wynagrodzenie należy się za tłumaczenie i przepisywanie aktów, za ich badanie, sprawdzanie i uwierzytelnianie, oraz za sporządzanie wyciągu dokumentów z archiwum.

Tarnów, dnia 3 lutego 1938.

Ks. Dr Ignacy Dziedziak
kanclerz

† FRANCISZEK, Bp

Nakładem Kleru Diecezjalnego. Z Drukarni Diecezjalnej w Tarnowie